

## ЕМОТИВНІСТЬ ЕТИКЕТНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Фабіан М.П.

*Кафедра англійської філології  
доктор філологічних наук, професор*

Вказівка на емоції тісно пов'язана з відображенням поведінки та внутрішнього стану людей, розкриваючи насамперед суспільні норми та особливості людського буття і свідомості, що проявляються в тоні розмови, певних поступках, спрямованих на вчинення добра або скоєння зла тощо. Повноцінне спілкування неможливе без співпереживання, без включення до свого внутрішнього світу цінностей, поглядів, почуттів інших людей. В етикетній лексиці англійської мови зафіксовано семантику, в якій показано, що людина, осягаючи причини вчинків, поглядів, оцінок інших, починає глибше усвідомлювати себе, свої чесноти й вади, а при зіставленні із собою збагачується пізнанням складного внутрішнього світу людей, наповненого протиріччями. Володіючи етикетною лексикою, людина дістає можливість побачити себе немовби зі сторони очима іншого, об'єктивно оцінити як свої, так і чужі вчинки.

Дослідження мовних засобів вираження етикету в сучасній англійській мові переконує, що світ людської діяльності, пізнання та спілкування багатий і різноманітний у вираженні моральних почуттів та емоцій, а також конкретних форм їхнього прояву. У результаті в сучасній англійській мові має місце досить детально сегментована семантика емоцій, якою відображаються збуджуючі їх обставини, мотиви тощо. Проте емоції при називанні одночасно характеризуються різним ступенем інтенсивності та прояву.

У межах етикетної лексики досліджуємо і описуємо три основні лінгвістичні мікросистеми на позначення емоцій, що відповідають трьом аспектам об'єктивної реальності: діям з їхніми наслідками, діячам у їхній діяльності та предметам і абстрактним

поняттям. Указані аспекти відображають не лише взаємодію, але й взаємодоповнення і обумовлювання один одного. Наприклад, іменником *honesty* характеризуються шановані та поважні люди, що займають високе суспільне становище (*honourable position or estate, high rank, respectability*), відзначаються моральними якостями (*all kinds of moral excellence, worthy of honour*), а жінки - чистотою і цнотливістю (*chastity or virtue of a woman*), які своєю діяльністю та вчинками завоювали добре ім'я, репутацію, честь і повагу (*honour gained by action or conduct, reputation, credit, good name*). Суб'єктам етикетних дій притаманні наступні риси характеру: щедрість, гостинність, уважність, терпимість, відвертість, правдивість, чесність (*generosity, hospitality, integrity, truthfulness, straightforwardness, liberality*). Благородні, добрі вчинки знаходять своє відображення в лексичних значеннях слова *bounty*: *goodness shown in giving gracious liberality, munificence; an act of generosity, a thing generously bestowed, a gift, gratuity*. Етикетна семантика в досліджуваному слові існує на фоні позначення одного із видів оцінювання діяльності людини в різних сферах життя: *a gratuity given to recruits on joining the army or navy* (гроші, що даються рекрутам при вступі до армії або військово-морського флоту), *a premium or reward* (премія або винагорода) та *a sum of money paid to merchants or manufacturers for the encouragement of some particular branch of industry* (сума грошей, що платиться купцям або підприємцям для підтримки певної галузі промисловості).

Іменник *ingenuity* тісно пов'язаний зі словом *honesty* значеннями *nobility of character or disposition, honourableness, high-mindedness, generosity, honesty, sincerity, straightforwardness, openness, frankness* (благородство характеру, чесність, щедрість, великодушність, відвертість, справедливість) і водночас розкриває свою специфічну семантику «інтелектуальних особливостей людини» за допомогою наступних формул тлумачення: *high or distinguished intellectual capacity, genius, talent, quickness of wit* (високі або видатні інтелектуальні здібності, талант, кмітливість); *intellectual capacity, intelligence, sense, good judgement, normal condition of the mental faculties* (розумові здібності, здоровий глузд, адекватне судження, нормальний стан розумової діяльності); *capacity for invention or construc-*

*tion, skill or cleverness in contriving or making something* (здібність до винаходу, вміння або талант у виготовленні чого-небудь). Повсякденна діяльність та життя людей передаються лексичними значеннями слів **obeisance**: *the sphere within any one rules* (галузь, сфера під керівництвом кого-небудь); *a district under the rule or jurisdiction, a dominion* (район, що знаходиться під юрисдикцією, управлінням, домініон); *respectfulness of manner or bearing, deference* (шанобливість манер або поведінки, повага) та **feast**: *a gathering for pleasure or sports* (зібрання для розваг або спорту); *a series of entertainments* (набір розваг); *rejoicing, festivity* (святкування, торжество, веселощі, забави).

Аналіз слів етикетної лексики в сучасній англійській мові показав, що як вербальні, так і невербальні засоби вираження поваги, ввічливості, норм і правил поведінки перебувають у прямому зв'язку з відповідними реакціями на них. Звичайно, не завжди поведінка людини є показником її реальних почуттів та емоцій. Саме тому виникла потреба в правилах, нормах, що містять у собі вимоги суспільства до поведінки людей. Низькі уклони, які спостерігаємо в житті щодо одних і зарозумілі, поблажливо-зверхні, ледве помітні стосовно інших викликають здебільшого негативну реакцію як своєю лакейською суттю в першому випадку, так і зневажливою в другому. Зауважимо, що професія людини, її посада чи суспільне становище при цьому не відіграють жодної ролі. Тоді від чого вести відлік? У книжці «Етика» пропонується одна відповідь - «від людської гідності. Чим дужче в людині розвинуте почуття власної гідності, тим чіткіше проступає значення норми». Отже, людина дуже болісно реагує на прояв непошани, неуваги, грубості, образи і т.п. Семантика іменників **negligence** та **contumely** у досліджуваній лексиці англійської мови характеризується саме такими значеннями. У тлумаченні першої лексичної одиниці знаходимо вказівки на відсутність уваги, неохайність, неакуратність у ставленні до роботи та обов'язку, неналежну турботу (*inattention, carelessness with regard to one's duty or business, lack of care in doing something*), непошану, погорду, нехтування (*disregard, neglect*), а також байдужість, що виражається у неохайному одязі або зовнішності, легковажності стилю в літературі і мистецтві (*a careless indifference, as in appear-*

ance or costume, or in literary or artistic style). Іменник *contumely*, на відміну від попереднього, містить вищий ступінь прояву порушень правил етикету і передається наступними формулами тлумачення, що вказують на:

1) *insolent reproach or abuse, insulting or offensively contemptuous language or treatment, despite; scornful rudeness: now esp. such contemptuous treatment as tends to inflict dishonour and humiliation* (зухвальний, нахабний докір чи образу, брутальну лайку, немилосердність; зневажливу грубість, що проявляється в презирливих звертаннях, які викликають неповагу, приниження, безчестя);

2) *an instance of contumely, an insult, an insolent reproach, a piece of scornful or contemptuous insolence* (випадок образи; кривду, нахабний, принизливий докір, приклад зневажливої або образливої зарозумілості, пихи);

3) *contemptuous insult as it affects the sufferer: disgrace, reproach, humiliation* (приниження, презирливу, зневажливу образу, що впливає на постраждалого).

Серед досліджуваної групи слів сучасної англійської мови знаходимо лексичну одиницю *idolatry* на позначення культової обрядовості, яка, з одного боку, входить до семантичної мікро-системи, що називає «релігійні традиції, культ», а з іншого - розкриває сутність і внутрішнє піднесення віруючих. Семантика цього іменника представлена лексичними значеннями, що передають предмети та об'єкти поклоніння (*idolatrous things or objects*), боготворіння ідолів або створених власноруч образів, віддавання культових почесей (*the worship of idols or images «made with hands», the paying of divine honours to any created object*), а також надмірну прихильність, відданість, боготворіння або благоговіння, поклоніння кому-, чому- небудь (*immoderate attachment to or veneration for any person or thing, adoration*). Хоч у лексичних значеннях досліджуваного слова не знаходимо прямої вказівки на негативний відтінок прояву ідолопоклоніння, проте, на нашу думку, в цьому випадку можемо говорити про його специфіку, яка полягає в здатності слова поєднувати в собі як чітко виділені, так і глибоко приховані індивідуальні особливості та відтінки цих значень.

Незважаючи на різноманітність оцінних відтінків та нюансів лексичних значень етикетних слів, усіх їх зводимо до двох видів: позитивних і негативних. Відповідно до цього в етикетній лексиці сучасної англійської мови виділяються слова, які володіють позитивною та негативною оцінкою. До останніх відносяться *indifference, rudeness, disfavour, dishonour, infamy, slight, misesteem, disrespect, unworship, shame, discredit, disrepute, irreverence, unconcern* та інші.

Ставлення особи до себе як суспільного індивіда співвіднесене з її ставленням до інших, що міститься в самій природі людини, визначаючи духовний характер моральності та стаючи підґрунтям моральних норм поведінки. Ставлення до іншого є відношенням до себе – проголосили як найвищу мудрість древні.